

A Szépművészeti Múzeumért

Irta: Farkas Zoltán

Az Andrassy-ut végén, szemközt a Múcsarnok zömökre sikerült épületével egy formában eléggé nagyigényű épület áll. Kissé sablonos ismételtetése a görög építészet csodálatos formavilágának, de egészében mégsem kellemetlen, ha elrendezése kissé üres és erőtlen is. Mindenesetre valami nyugateurópai hangulatot áraszt és talán azért is rokonszenves, mert szívesen átvisszük reá azt a szeretetet, melyet a benne elhelyezett Szépművészeti Múzeum iránt éreztünk.

Ez a múzeum egy darab igazi Nyugat-Európát jelent a mi sok tekintetben bizony még mindig balkáni fővárosunkban, olyan kulturát, melyért a béke boldog idejében messze földre szoktunk utazni. Valahányszor csak átléptem a palota küszöbét, sohasem tudtam attól a hangulattól szabadulni, hogy a külföldön járok s ott merültem el az európai kultúra évszázados emlékeibe. Ez az érzés még a magyar festészetet bemutató termekben sem hagyott el, mert a magyar festészet legjava eredményeit a műértő válogatásnak arról az álláspontjáról és abból a mértéktartó távlatból mutatják be, melyet a külföld jól vezetett múzeumaiban megszoktunk.

Sokan vagyunk, akiknek nagyon szívéhez nőtt ez az intézményünk. Nem is csoda, mert a nemzedékenként mindig újra új formákat teremtő emberi léleknek oly gazdag fejlődéseit zárja magába, hogy bátran megállja helyét a külföldi nagy múzeumok sorában is. Látogatói

közül ki ne emlékeznek vissza a régi képtárra? hol az egyik meglepő műalkotás, a másikra következnek. Gondoljunk vissza az olaszokra. Elgyönyörködhetünk Luini kissé merev, de végtelenül fiatalos erejében, mely a leonardesk hagyományok fátyolos szomorúságával mosolyog le reánk, megcsodálhatjuk Correggio aranyos ködbe burkolt Madonnáját, melynek lágy bájosságát nem lehet felejteni. Raffaello szűzies kis képét, Piombo erőteljes előkelőségét, Gentile Bellini Caterina Cornaroját, Boltraffio Madonnáját, egy Giorgonéra valló álmodozó férfiarcot. Tiepolo mozgalmas lovasát ilézi fel rendszeretlenül csapongó emlékezetem a sok száz olasz kép közül, melyek között nem akad egy kivetni való sem.

Aztán a spanyolok! Greco látományszerű Mária fogantatása, Murillo édeskés elragadtatásai, csodálatosan szép Goyák, köztük a hatalmas vízholdóasszony, Ribera, Zurbaran, Romero.

Hát a régi németek s velök Cranach, Dürer, Hans Baldung Grien? A primitív olaszok és németalföldiek? A flamandok és hollandiak, akikben különösen gazdag és erős a gyűjtemény. Wouwermann, Cuijp, van Goyen, Steen, a két Ruijsdael, van der Helst, Jordaens, Teniers, Ostade, Ter Borch, Brouwer, Gonzales Coques, a Breugnelek, Jan Vermeer van Delft és közöttük a nagy óriások, Rubens, Frans Hals és az utólérhetetlen költő: Rembrandt. Vagy a régi franciák egy csomó szép képpel, melyek közül Claude Lorrainé a művész legpompásabb képei közé számít. A nagy angolok is Reynolds, Romney, Constable, Hoppner.

Nem adhatunk s nem is volna célja itt a

katalógusnak, nagyon hosszú volna a névsor, ha a kitünő képeket mind felsorolnók. Csak ezt a pár nevet mondtuk el mutatónak, melyek üresek annak, aki nem ismeri gazdájuk művészetét, de világokat jelentenek azoknak, kik gyönyörködve tudnak elmerülni régmúlt korok lelkébe.

A régi képtár rengeteg élményt nyújt a műbarátnak és teremről-teremre járva, sehol sincsen az a benyomásunk, hogy holmi félre-eső, halott kisváros harmadrangu múzeumának unalmával küzködünk, sőt nincsen jelentékeny művészeti korszak, mely egy pár jó darabbal ne volna benne képviselve, különösen, ha átme gyünk a Pálffy-hagyaték gazdag ternein is.

S ha aztán mámorosan az egymást kergető stílusváltozásoktól és a múlt műveltségének csodálatától eltelve, aggódva lépünk be a magyar termekbe, hogy vajon miféle ítélethez jutunk fajunk művészeti tehetsége felől, hogy vajjon pusztá eltanulásnál és utánzásnál tudtunk-e messzebbre jutni — Mészöly opálos balatoni képeinek, Munkácsi Courbet-t lebiró erejének, Paál László barbizoni álmainak, Szinyei színességének, Rippl Rónai öletességének láttára megkönnyebbülten sóhajtunk fel — mert alig ötven év alatt a külföld komoly versenytársává váltunk.

Egy más alkalommal vetődünk el a pompás kisplasztikai gyűjteménybe, hol a jó Ferenczy Istvánnak az első magyar képfaragónak kisszobor gyűjteményét avatott kezek gazdagították kitünő gyűjteménnyé. Különben benne más egyébnek nem is kellene lenni, mint annak a nagyszerű kis lovaszobornak,

melyet Meller Simon minden hozzá nem értő okoskodás ellenére is teljes joggal Leonardonak tulajdonít és máris biztosítva volna a gyűjtemény európai jelentősége.

Az, aki Hellas csodás formavilágával, vagy a római szobrászat hűvösen realista művészetével akar megismerkedni, szintén találhat egy, bár szerény, de jól megrostált és jellegzetes gyűjteményt e muzeumban.

S ha nem elégszünk meg az érdeklődésnek ezzel a fokával, hol a művelt közönség meg szokott állni, hanem tovább szeretnénk jutni, a Szépművészeti Muzeum még sok irányban hűséges segítők lesz. Szép rajzgyűjteménye és nagyszerű rézkarc és metszet-tárának legelső rangu anyagában akár éveken át elbuvárkodhatunk, ha be nem érjük azokkal a pompás kiállításokkal, melyeket belőle a nyilvánosságnak rendezni szoktak.

S ha az eredeti anyagon túl egyéb gyűjtemények kincsei is érdekelnék, gazdag fényképgyűjtemény áll a pompás olvasóteremben rendelkezésünkre, a honnét utunk alighanem a könyvtárba is elvisz, mely a műgyetem szegényebb könyvtára mellett, az egyetlen hely, hol rendszeres művészeti tanulmányokat folytathatunk.

És mennyi feldolgozatlan kincse van még a muzeumnak! Erre vonatkozólag elég Pulszky Károly falfestményvásárlásaira utalunk. És mennyi megkezdett kísérlete volt a háboru előtt, hogy pótolja egyes hiányosságait! Lassanként már a XIX. századbéli csodálatos francia művészet is bevonult a modern gyűjteménybe és raktárba szorította a gyöngé németeket.

De ma ez a kitűnő intézményünk szintén válságos helyzetbe került

Ki fogja azzal a pénzzel ellátni, amely nélkül élete csak haldoklás lesz?

Erre a kérdésre nehéz válaszolni. Ha a muzeum eddigi budgetjét az állam tudná és akarná is tovább kiutalni, ezzel még nem volna a bajon segítve. Pénzünk elértéktelenedésének szomorú következménye, hogy ezen az alapon vásárlásokra, a könyvtárnak csak a legszükségesebb napi továbbfejlesztésére, sőt a tisztviselők tisztességes fizetésére is alig jut valami. De hát egyáltalában remélhető-e az államtól, hogy a régi dotációt fenntartsa, amidőn minden téren takarékoskodásra készül és a művészeti ügyeket nem igen tartja elsőrangú szükségleteknek! Nagyon könnyen az a felfogás alakulhat ki, hogy egypár évtizedig nem akar új szerzeményekre költeni, hanem csak fenntartani az eddigi kincseket.

De ha ez a szűkkeblű álláspont kerekednék is felül, ha a muzeumot ilyen haldoklásra kárhoznatnák is, még mindig nem volna megoldva jövőjének kérdése, mert a muzeum tisztviselői, akik kivétel nélkül derék tudósok, abból a nyomorult fizetésből, melyet nekik az állam ad, megélni nem tudnak, még a tudósok hagyományos nélkülözéseinek árán sem. Félő, hogy egyiküket-másikat elveszít az intézmény, a mi nálunk, ahol szinte utód nélkül állanak, igen veszedelmes volna. Még nemrégiben is nagyon érezhető volt az egykori diletáns vezetés és befolyásolás, melyet csaknem egy egész évtized erős munkájával lehetett csak helyrehozni.

Az államnak fel kell emelnie az eddigi javadalmazást, ha a muzeumot meg akarja menteni a sorvadástól, ám még ez sem lesz elég. Értékesíteni kell a muzeumnak főlösképes másodrangú dolgait, melyek a raktárakban

lomként hevernek, bár piaci értékük ma óriási. Duplikátumokon is tul lehet adni. Gazdag tanulni vágyók részére vezetékes látogatásokat kell rendezni, melyek jövedelmén a tisztviselők és a muzeum osztozhatnak. Ellenben semmiesetre sem szabad belépődíjat szedni, mert akkor igazán csak a külföldiek látogatására számíthatunk, holott a muzeumnak nagy nevelő hatása mindennél fontosabb.

Nem tulozunk akkor, ha mindezt a segítséget még mindig elégtelennek találjuk. A szegény állam mellett a társadalomhoz is kell segítségért fordulnunk. Alakítsuk meg a muzeum barátainak egyesületét, de nem csupán arisztokratikus alapon, nagypénzü emberek exkluzív társaságából, hanem törekedjünk a támogatás ügyének mentől több művelt embert megnyerni. Hiszen arra nem kell sok szóbeszéd, hogy a Szépművészeti Muzeum óriási nemzeti jelentőségét bárkivel is megértessük, nem kell sok magyarázat, hogy mai válságos helyzetére rámutassunk. Nagyon, de nagyon sokan lesznek ebben az országban, akik évenként negyven-ötven-száz koronát szívesen áldoznak, még minden viszonzószolgáltatás nélkül is, hogy átsegítsék ezt a kitűnő intézményünket abba a boldogabb időbe, midőn ennek a támogatásnak szüksége magától ugysis megszűnik.

Gazdagjaink pedig kétszeres buzgósággal támogassák ajándékaikkal a muzeumot. A nagy nemzeti katasztrófák mindig és mindenütt megerősítették a nemzeti szolidaritás érzését, melynek a gazdagok részéről az eddigimél még fokozottabb áldozatkészségben kell megnyilvánulni. Különben se feledjék, hogy örmagát ajándékozza meg az, aki nemzetének ad ajándékot.